

**WOJEWODA
ŚWIĘTOKRZYSKI**

ŚWIĘTOKRZYSKI URZĄD WOJEWÓDZKI	
w Kielcach	
Oddział Obsługi Klienta	
Wysł. dnia	02. 04. 2025
L.dz.....	Kielce, dnia 26 marca 2025 r.
Podpis.....	

Znak: PSZ.II.431.11.2025

Pani Małgorzata Jas
Dyrektor
Placówki Rodzinnej w Kawęczynie
Kawęczyn 2
26-212 Smyków

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, przesyła wystąpienie pokontrolne z kontroli w trybie zwykłym, która przeprowadzona została w dniu 10 marca 2025 r. w Placówce Rodzinnej w Kawęczynie, Kawęczyn 2, 26-212 Smyków.

Kontrola przeprowadzona została na podstawie:

- art. 122, art. 122a i art. 197a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2025, poz. 49 t.j.),
- rozporządzenia MPiPS z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. 2011 nr 292, poz. 1720 ze zm.).

Kontrolę przeprowadzili pracownicy Oddziału Nadzoru nad Realizacją Zadań Samorządu Powiatowego i Województwa w Wydziale Polityki Społecznej i Zdrowia, w składzie:

1. **Pani Anna Krupa-Pawłowska** – Inspektor Wojewódzki (legitymacja służbowa nr 3), upoważnienie nr 132/2025 z dnia 04.03.2025 r., przewodnicząca zespołu kontrolerów;
2. **Pani Katarzyna Arendarska** – Inspektor Wojewódzki (legitymacja służbowa nr 1), upoważnienie nr 133/2025 z dnia 04.03.2025 r.

Zakres kontroli obejmował następujące zagadnienia:

1. Przestrzeganie standardów opieki i wychowania.
2. Działania placówki na rzecz utrzymywania przez dzieci kontaktów z rodziną.
3. Zaspokajanie potrzeb dzieci i respektowanie ich praw.
4. Przestrzeganie przepisów określających zasady działania placówki.

Okres objęty kontrolą: stan aktualny na dzień kontroli dotyczący funkcjonowania placówki i wychowanków.

Ocena skontrolowanej działalności, ze wskazaniem ustaleń, na których została oparta, w szczególności przez określenie stanu faktycznego oraz ujawnionych uchybień lub nieprawidłowości, a także zakres, przyczyny i skutki stwierdzonych uchybień lub nieprawidłowości oraz wskazanie osób odpowiedzialnych za ich powstanie.

Integralną część niniejszego wystąpienia pokontrolnego stanowią pisemne informacji z zakresu kontroli przygotowane przez dyrektora placówki (zał. nr 1).

Opis działalności placówki w kontrolowanym zakresie.

Placówka Rodzinna w Kawęczynie jest placówką opiekuńczo-wychowawczą typu rodzinnego, która zgodnie z decyzją Wojewody Świętokrzyskiego znak: PS.II.9423.18.2015 z dn. 03.09.2015 r. przeznaczona jest dla 8 wychowanków. Organem prowadzącym placówkę jest Powiat Konecki. Placówka posiada numer REGON: 292905186 i NIP: 658-18-653-7.

Placówka została pierwotnie utworzona na mocy Uchwały nr XVII/56/2004 Rady Powiatu w Końskich z dn. 10 listopada 2004 r. jako Rodzinny Dom Dziecka nr 2 w Kawęczynie. Następnie na mocy Uchwały nr XXIV/96/2012 Rady Powiatu w Końskich z dn. 28 grudnia 2012r. zmieniono jej nazwę i nadano statut jako Placówce Rodzinnej w Kawęczynie. Zgodnie ze statutem nadanym ww. uchwałą placówka realizuje zadania powiatu z zakresu instytucjonalnej pieczy zastępczej, zapewniając dzieciom i młodzieży w różnym wieku całodobową opiekę i wychowanie. Regulamin Organizacyjny Placówki Rodzinnej w Kawęczynie został przyjęty Uchwałą Nr 3 Zarządu Powiatu w Końskich z dnia 15 stycznia 2013 r. Dokument określa jakie zadania realizuje placówka i co zapewnia dzieciom, jak wygląda jej organizacja i zarządzanie oraz jaką dokumentację prowadzi się dla wychowanków.

Zarówno statut, jaki regulamin organizacyjny zawierają nieaktualne podstawy prawne oraz nazewnictwo ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, z którymi współpracuje placówka (aktualna nazwa to ośrodki adopcyjne). Mając powyższe na uwadze, należy rozważyć uaktualnienie statutu i regulaminu organizacyjnego placówki.

Dyrektorem placówki od dnia 1 stycznia 2023 roku jest Pani Małgorzata Jas. Na podstawie Uchwały nr 160/2022 Zarządu Powiatu w Końskich z dn. 15 grudnia 2022 r. dyrektora zatrudniono na czas określony na okres pół roku tj. do czerwca 2023 r. Następnie na podstawie Uchwały nr 106/2023 Zarządu Powiatu w Końskich z dn. 22 czerwca 2023 r. z dniem 1 lipca 2023 r. z dyrektorem zawarto umowę o pracę na czas nieokreślony. Dyrektor placówki posiada stosowne upoważnienie do składania oświadczeń woli w sprawach związanych z prowadzeniem bieżącej działalności placówki, nadane Uchwałą nr 161/2022 Zarządu Powiatu w Końskich z dn. 15 grudnia 2022 roku.

Na dzień kontroli, średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w Placówce Rodzinnej w Kawęczynie, zgodnie z Zarządzeniem nr 9/2025 Starosty Koneckiego z dnia 4 lutego 2025 r. wynosił 5 865,59 zł.

Przestrzeganie standardów opieki i wychowania.

Na dzień kontroli w placówce przebywało 8 wychowanków, w tym 2 dziewczynki i 6 chłopców, w wieku od 6 do 22 lat. Wśród dzieci są dwa dwuosobowe rodzeństwa. Wszystkie dzieci pochodzą z powiatu koneckiego i zostały umieszczone w placówce na podstawie postanowień sądu. Do Placówki Rodzinnej w Kawęczynie 4 wychowanków przybyło z domu rodzinnego, 2 wychowanków zostało przeniesionych z placówki interwencyjnej, 1 wychowanek z rodzinnego domu dziecka oraz 1 z rodziny zastępczej spokrewnionej. W trakcie kontroli w placówce obecnych było 2 wychowanków, którzy z związku ze zdrowiem zwolnieni zostali z zajęć szkolnych. W 2024 roku placówkę opuścił 1 pełnoletni wychowanek, który został umieszczony w okręgowym ośrodku wychowawczym.

Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej placówką opiekuńczo-wychowawczą kieruje dyrektor. Art. 97 ust. 4 ustawy określa jakie wymagania musi spełniać osoba będąca dyrektorem placówki opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego. Z uzyskanych w trakcie kontroli informacji wynika, że dyrektor placówki posiada wykształcenie wyższe, ukończyła szkolenie dla kandydatów zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz dla kandydatów zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka i dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, które przeprowadzane zostało przez PCPR w Końskich na podstawie programu PRIDE – Rodzinna Piecza Zastępcza, co potwierdza świadectwo i zaświadczenie kwalifikacyjne oraz posiada opinię organizatora rodzinnej pieczy zastępczej dotyczącą predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora placówki rodzinnej.

W trakcie kontroli ustalono, że opiekę nad dziećmi sprawuje dyrektor pełniący równocześnie funkcję wychowawcy zgodnie z art. 99 ust.1 ustawy oraz jedna osoba zatrudniona w wymiarze ½ etatu do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i w wymiarze ½ etatu jako pracownik gospodarczy. Placówka zatrudnia także dodatkowego pracownika gospodarczego w wymiarze 1 etatu. Osoby sprawujące opiekę nad dziećmi i wykonujące prace gospodarcze zostały zweryfikowane w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

Proces opiekuńczo-wychowawczy w placówce prowadzony jest w oparciu o następujące dokumenty, do przestrzegania których zobowiązani są wychowankowie:

- *Zasady savoir vivre'u* odnoszące się do: kultury bycia, słowa, ubioru i wyglądu, higieny osobistej, kultury spożywania posiłków, kultury zdrowotnej i fizycznej.
- *Rodzinny kodeks wartości*, w którym wymieniono wartości, jakimi winni się kierować w codziennym życiu wszyscy domownicy, i są to: uczciwość, wytrwałość i współczucie, solidarność, odpowiedzialność, zero tolerancji dla alkoholu i narkotyków, najpierw praca potem zabawa, uprzejmość, szacunek dla starszych, rozmawiamy nawet gdy jesteśmy w złym humorze, aktywność fizyczna, nauka, niezawodność i punktualność, prywatność, wybór odpowiednich przyjaciół, bezpieczeństwo, pokojowość.
- *Prawa i obowiązki dzieci w Placówce Rodzinnej w Kawęczynie* np. prawo do osobistych kontaktów z rodziną i osobami bliskimi, wyjazdów do domu rodzinnego za zgodą sądu, poszanowania godności, zapewnienia bezpieczeństwa, wyrażania własnych poglądów, korzystania z wypoczynku, otrzymywania kieszonkowego, posiadania rzeczy osobistych;

obowiązek przestrzegania zasad ustalonych w domu, dbania o wspólne mienie, uczestniczenia w zajęciach i pracach na rzecz domu, odpowiedzialność za własne życie, rozwój i higienę, pomoc słabszym i młodszym wychowankom.

W dniu 17 czerwca 2024 r. dyrektor placówki przypomniała wychowankom treść Regulaminu Organizacyjnego oraz Statutu, zasady i normy zachowania wynikające z ww. dokumentów, zasady bezpiecznego korzystania z Internetu, zasady bezpieczeństwa podczas pobytu w domu oraz w jego otoczeniu, a także zasady bezpiecznego wypoczynku wakacyjnego, co wychowankowie potwierdzili podpisami na sporządzonej notatce.

Aby zapewnić dzieciom bezpieczeństwo, wychowankowie swoje wyjścia poza placówkę ustalają z opiekunami, podając miejsce wyjścia oraz uzgadniają godzinę powrotu do placówki. Wychowankowie powyżej 16 roku życia mogą samodzielnie opuszczać placówkę, natomiast dzieci powyżej 11 roku życia mogą jedynie odwiedzać kolegów w miejscu zamieszkania, nie mogą samodzielnie przebywać poza terenem placówki. W przypadku odwiedzin dyrektor placówki zawozi wychowanka do domu rówieśników i odbiera o ustalonej porze. Placówka nie prowadzi ewidencji wyjść z placówki.

Ustalone zostały także zasady korzystania z telefonu komórkowego – starsi wychowankowie otrzymują telefon na godzinę po wieczornej toalecie, młodsi na pół godziny lub 45 minut. Osoby bliskie i rodzice mogą kontaktować się z wychowankami przez telefon placówki.

W Placówce Rodzinnej funkcjonuje system oddziaływań wychowanych opartych na nagrodach i konsekwencjach, którego celem jest podkreślenie związku pomiędzy zachowaniem wychowanków, a jego skutkami. Podstawą do przyznania nagrody są np.: dobre wyniki w nauce, dobre sprawowanie na terenie domu, szkoły i w środowisku, prawidłowe relacje i postawy w stosunku do opiekunów i pozostałych wychowanków, pomoc młodszym wychowankom. Formy nagradzania wychowanków to m.in. pochwała indywidualna lub przy pozostałych wychowankach, drobne nagrody rzeczowe, atrakcje takie jak wycieczki, ogniska. Konsekwencje natomiast stasowane są adekwatnie do zaistniałych sytuacji i rodzaju niepożądanego zachowania. W pierwszej kolejności jest to dezaprobata słowna wyrażana przez opiekunów w odniesieniu do zasad obowiązujących w domu, a w przypadku, gdy zachowanie powtarza się rozmowa dyscyplinująca. Inne formy konsekwencji nakładanych na wychowanków to np.: czasowy zakaz korzystania z telefonu komórkowego, ograniczenie czasu grania na play station, korzystania z komputera, czasowy brak dostępu do Internetu (z wyjątkiem, gdy wychowanek musi skorzystać z Internetu podczas wykonywania zadań szkolnych), czasowy zakaz wychodzenia do kolegów, naprawa wyrządzonej szkody. W przypadku rażących naruszeń norm w rozmowach wychowawczych i dyscyplinujących z wychowankami wykorzystywane są informacje dotyczące prawnej odpowiedzialności nieletnich i możliwych konsekwencji prezentowanych zachowań. O rodzajach nagród i konsekwencji stosowanych w placówce wychowankowie informowani są w trakcie rozmów i pogadań.

Z informacji uzyskanych od dyrektor wynika, że w placówce przebywa czworo wychowanków sprawiających problemy wychowawcze. Szczegółowe informacje o sytuacji wychowanków, przejawianych trudnościach i stosowanych formach pomocy zostały zawarte

w zał. nr 1 cz. II pkt 9. Z analizy dokumentacji i przedstawionych informacji wynika, że dyrektor placówki w przypadku każdego z wychowanków podejmuje liczne działania mające w celu zdiagnozowanie problemu i uzyskanie specjalistycznej pomocy. Jeden z wychowanków z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym przebywa w młodzieżowym ośrodku socjoterapii, w którym został umieszczony przed przyjęciem do placówki i ma także nadzór kuratora. Jedna wychowanka również posiada skierowanie do ośrodka, jednak z uwagi na brak miejsc przebywa nadal w placówce. Troje dzieci pozostaje pod stałą opieką i kontrolą poradni zdrowia psychicznego.

Jednym z zadań placówki opiekuńczo – wychowawczej jest przygotowanie dziecka do usamodzielnienia. Zgodnie z informacjami zawartymi w zał. nr 1 cz. I pkt 10, w 2023 roku w związku z usamodzielnieniem placówkę opuściło 2 wychowanków, a w 2024 roku 1 jeden wychowanek. Na czas trwania kontroli w placówce przebywało 2 pełnoletnich wychowanków, którzy kontynuują naukę. W aktach wychowanków znajdowały się dokumenty związane z procesem usamodzielnienia tj.: oświadczenia dotyczące wskazania przez wychowanków opiekunów usamodzielnienia oraz opracowane programy usamodzielnienia, które sporządzone zostały w ustawowych terminach. Funkcję opiekuna usamodzielnienia dla obu wychowanków pełni dyrektor placówki. Ponadto wychowankowie zobowiązują się do przestrzegania ustalonych zasad podpisując dokument pn.: *Zasady pobytu pełnoletniego wychowanka w Placówce Rodzinnej w Kawęczynie*. Placówka wspiera wychowanków poprzez przygotowanie do samodzielnego życia, pomoc w podejmowaniu decyzji o przyszłości, angażowanie do podejmowania aktywności zawodowej (np. w ramach projektów), rozwijanie zainteresowań i kompetencji (np. udział w kursach i szkoleniach), pomoc w załatwianiu spraw urzędowych oraz współpracuje w tym zakresie z PCPR w Końskich. Usamodzielniani wychowankowie utrzymują kontakt z placówką.

W związku z nowelizacją Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz ustaw szczególnych mającą na celu wzmocnienie ochrony dzieci przed przemocą oraz zapewnienie bezpiecznych warunków, na placówki opiekuńczo-wychowawcze nałożony został obowiązek wprowadzenia standardów ochrony małoletnich, który winien zostać zrealizowany do połowy sierpnia 2024r. Posiadanie standardów jest obowiązkiem wynikającym z art. 22b ustawy z dnia 13 maja 2016r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich. W trakcie kontroli ustalono, że *Standardy Ochrony Małoletnich* w Placówce Rodzinnej w Kawęczynie zostały wprowadzone Zarządzeniem Dyrektora Nr 1/2024 z dn. 05.02.2024r. Zgodnie z oświadczeniem dyrektor placówki wychowankowie zostali zapoznani z dokumentem podczas wspólnego spotkania lub rozmów indywidualnych. Standardy dostępne są dla wychowanków w pokoju rekreacyjnym (zał. nr 2). W trakcie kontroli okazano także pisemne oświadczenia pracowników placówki potwierdzające zapoznanie się z dokumentem.

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że Placówka Rodzinna w Kawęczynie w sposób prawidłowy zapewnia dzieciom w niej przebywającym opiekę i wychowanie, zgodnie ze standardami określonymi w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz rozporządzeniu w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Działania placówki na rzecz utrzymywania przez dzieci kontaktów z rodziną.

W trakcie kontroli w Placówce Rodzinnej w Kawęczynie umieszczonych było 8 dzieci, z tego: 2 pełnoletnich wychowanków, 4 wychowanków w stosunku, do których rodzice posiadają ograniczoną władzę rodzicielską oraz dwóch z uregulowaną sytuacją prawną – rodzice pozbawieni praw rodzicielskich. Opiekunem prawnym wychowanków jest dyrektor placówki, która składa do sądu sprawozdania z opieki prawnej pełnionej nad małoletnimi.

Zgodnie z art. 100 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej *dyrektor placówki opiekuńczo – wychowawczej zgłasza informacje o przebywających w tej placówce dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodka adopcyjnego, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających*. Z informacji uzyskanych w trakcie kontroli wynika, że wychowankowie z uregulowaną sytuacją prawną nie zostali zgłoszeni do ośrodka adopcyjnego z uwagi na: w pierwszym przypadku prowadzone są rozmowy z przyrodnią siostrą odnośnie przejęcia opieki nad chłopcem, natomiast odnośnie drugiego chłopca Zespół ds. okresowej oceny dziecka na czterech kolejnych spotkaniach po omówieniu aktualnej sytuacji dziecka uznał, że uzasadniony jest dalszy pobyt wychowanka w placówce. Pomimo ustaleń zespołu, dyrektor placówki zobligowana jest do realizacji ww. przepisu prawa.

Ponadto w przypadku ww. wychowanków, dyrektor zgodnie z art. 100 ust. 4a ustawy powinien wystąpić do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wychowanka sądu z wnioskiem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka, celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenie go w rodzinie przysposabiającej.

Zgodnie z art. 93 ust. 4 pkt 3 i 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań placówki należy umożliwianie dzieciom kontaktu z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej oraz podejmowanie działań w celu powrotu dziecka do rodziny. Jak wynika z analizy dokumentacji w tym zakresie, informacje o kontaktach rodziców/osób bliskich z wychowankami dokumentowane są w *zeszycie kontaktów*, w którym odnotowywane jest: imię i nazwisko odwiedzającego, data i godzina odwiedzin, podpis, uwagi. Kontakty nadzorowane są przez dyrektora placówki. Wszyscy wychowankowie umieszczeni w placówce utrzymują regularne kontakty z rodzicami i/lub osobami bliskimi.

Dodatkowe informacje nt. kontaktów wychowanków z osobami bliskimi zawarte są także w *Karcie pobytu dziecka w obszarze „Relacje dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi dziecku”*. Najczęstsze formy kontaktów odnotowywane w dokumentacji to: odwiedziny w placówce, urlopowania do rodziny lub rozmowa telefoniczna.

W placówce przebywa 6 wychowanków, których rodzice lub osoby bliskie otrzymują pozwolenia z sądu na urlopowanie w weekendy, wakacje, ferie oraz dni świąteczne. W trakcie urlopowania dyrektor placówki jest w stałym kontakcie telefonicznym z urlopowanymi dziećmi oraz osobami, które je urlopowwały. Ponadto dyrektor placówki o urlopowaniu informuje również kuratora, jeśli ten został przydzielony wychowankowi. Kurator w trakcie pobytu dziecka u rodzin odwiedza ją i sprawdza warunki urlopowania. W sytuacjach kryzysowych dyrektor placówki niezwłocznie zabiera dzieci z miejsca urlopowania.

Podsumowując stwierdzić należy, że zadanie dotyczące działań placówki na rzecz utrzymywania przez dzieci kontaktów z rodziną realizowane jest prawidłowo z uchybieniami. Uchybienia dotyczą niezrealizowania obowiązków wynikających z art. 100 ust. 4 i 4a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wobec 2 wychowanków przebywających w placówce.

Okresowa ocena sytuacji dziecka.

Zgodnie z art. 136 – 139 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego w Kawęczynie działa zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka, który dokonuje oceny dziecka w celu:

- ustalania aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka,
- analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną,
- modyfikowania planu pomocy dziecku,
- monitorowania procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie,
- oceny stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb,
- oceny możliwości powrotu dziecka do rodziny lub umieszczenia go w rodzinnej pieczy zastępczej,
- informowania sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów o systemie oświaty, działalności leczniczej lub pomocy społecznej.

Ocena i zasadność pobytu dziecka w placówce dokonywana jest nie rzadziej niż co pół roku. W skład zespołu zazwyczaj wchodzi: dyrektor placówki, przedstawiciel organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w Końskich, asystent rodziny, psycholog oraz rodzice biologiczni. Ponadto na posiedzenia zespołu zapraszani są przedstawiciele ośrodka adopcyjnego, asystenci rodzin i kuratorzy sądowi. Z posiedzeń sporządzane są *Oceny sytuacji dziecka umieszczonego w placówce opiekuńczo-wychowawczej* (zał. nr 3). Ocena zawiera wszystkie informacje o których mowa w art. 136 ustawy.

Z analizy dokumentacji wychowanków przyjętych w 2023 r. i 2024 r. wynika, że w przypadku 3 wychowanków pierwsza ocena zasadności pobytu dokonana została w ciągu miesiąca od przyjęcia dziecka do placówki, natomiast w przypadku dwuosobowego rodzeństwa pierwszej oceny dokonano dopiero po 5 miesiącach. Zdaniem osób kontrolujących zbyt późno, zwłaszcza, że na podstawie tej oceny opracowany został pierwszy plan pomocy dziecku.

W 2024 r. odbyły się w placówce dwa posiedzenia zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji wychowanków, w tym: jedno w kwietniu, a drugie w październiku. Omówiono wówczas aktualną sytuację rodzinną i zdrowotną wszystkich dzieci przebywających w placówce oraz dokonano oceny zasadności dalszego ich pobytu w placówce. W przypadku wszystkich wychowanków, dalszy pobyt w placówce jest zasadny.

Zgodnie z art. 138 ustawy, zespół po dokonaniu okresowej oceny sytuacji dziecka, formułuje na piśmie wniosek dotyczący zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce i przekazuje go do właściwego sądu. Powyższy wniosek winien być również przekazany do ośrodka adopcyjnego odpowiedzialnego za kwalifikację dziecka do przysposobienia

krajowego. Z informacji uzyskanych od dyrektora placówki wynika, że przedstawiciele ośrodka byli zapraszani na cztery ostatnie posiedzenia zespołu, natomiast uczestniczyli tylko w jednym. Ponadto dyrektor placówki poinformowała, że nie przekazywała wniosków z zespołu do ośrodka adopcyjnego z uwagi na błędną interpretację przepisu.

W roku bieżącym pierwsze posiedzenie zespołu zaplanowane jest w miesiącu kwietniu. W kontrolowanym okresie nie miały miejsca posiedzenia zespołu w trybie pilnym.

Mając powyższe na uwadze stwierdzono, że zadanie dotyczące okresowej oceny sytuacji dziecka realizowane jest prawidłowo z uchybieniami. Uchybienie dotyczy nieprzekazywania do ośrodka adopcyjnego wniosków z zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka, zgodnie z art. 138 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zaspokajanie potrzeb dzieci i respektowanie ich praw.

W trakcie czynności kontrolnych przeprowadzono oględziny placówki, z których sporządzono protokół (zał. nr 4). Zgodnie z § 18 rozporządzenia MPiPS z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 292, poz. 1720 ze zm.), placówka zaspakaja potrzeby dzieci, poprzez zapewnienie im:

- **pokoje mieszkalnych** – do dyspozycji wychowanków w placówce przeznaczono łącznie cztery pokoje mieszkalne, w tym: dwa pokoje 3-osobowe (na dzień kontroli zamieszkiwane po trzech wychowanków), 1 pokój 2-osobowy (na dzień kontroli zamieszkiwany przez jedną wychowankę) oraz 1 pokój 1-osobowy (przeznaczony dla pełnoletniej wychowanki). Wszystkie pokoje zostały wyposażone w niezbędne meble, tj.: łóżka piętrowe lub tapczany, biurka, szafy ubraniowe, szafki, półki. Wyposażenie oraz powierzchnia pokoi zapewnia możliwość przechowywania rzeczy osobistych wychowanków i swobodne korzystanie z nich. W pokojach znajdowały się również zabawki, książki, kosmetyki, zdjęcia, pamiątki i inne rzeczy osobiste wychowanków. W trakcie oględzin pokoje były utrzymane w czystości;
- **łazienek z miejscem do prania i suszenia rzeczy osobistych i toalet, w ilości umożliwiającej korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny** - placówka dysponuje 4 łazienkami i toaletami, z których mogą korzystać wychowankowie. W pomieszczeniach panują warunki zapewniające wychowankom intymność podczas korzystania z nich oraz niezbędne wyposażenie (np. prysznic lub wanna, wc, umywalki, kosze na śmieci, kosze na pranie, szafeczki i półki na kosmetyki, ręczniki, dywaniki, środki higieniczne). W jednej z łazienek znajduje się pralka i suszarka elektryczna;
- **miejsca do nauki** – wychowankowie zazwyczaj odrabiają lekcje i uczą się w pokojach mieszkalnych, które są do tego przystosowane (wyposażone w biurka, fotele, książki, pomoce dydaktyczne). Mają także możliwość korzystania z pozostałych pomieszczeń placówki np. z biblioteki lub salonu.
- **miejsca do przygotowywania posiłków, zapewniającego odpowiednie warunki do przechowywania i obróbki żywności** – w placówce jest kuchnia połączona z jadalnią, do której wychowankowie mają dostęp przez całą dobę. Kuchnia wyposażona jest w zabudowę meblową oraz niezbędny sprzęt rtv/agd, a jadalnia w duży stół z krzesłami;

- **wspólnej przestrzeni mieszkalnej, w której można spożywać posiłki, stanowiącej miejsce spotkań i wypoczynku** – placówka dysponuje następującymi pomieszczeniami, w których dzieci mogą spożywać posiłki, spotykać się i wypoczywać: kuchnią połączoną z jadalnią oraz biblioteką, salonem, pokojem telewizyjnymi i rekreacyjnym. Dodatkowo zagospodarowano gabinet dyrektora, który pełni jednocześnie miejsce spotkań z bliskimi. Wszystkie pomieszczenia są odpowiednio wyposażone oraz estetycznie urządzone. Ponadto wychowankowie mogą korzystać z dużego podwórka, które jest odpowiednio zagospodarowane i ogrodzone (plac zabaw, trampolina, altany, mini boisko trawiaste, piaskownica);
- **wyżywienia dostosowanego do potrzeb rozwojowych, kulturowych, religijnych oraz stanu zdrowia dziecka i dostępu przez całą dobę do podstawowych produktów żywnościowych oraz napojów** – placówka zapewnia wychowankom 5 posiłków dziennie: śniadanie, drugie śniadanie (w dni nauki szkolnej zabierane do szkoły a w weekendy podawane w placówce), dwudaniowy obiad, podwieczorek, kolację. Posiłki są dostosowane do potrzeb i preferencji wychowanków. Na tygodniu posiłki przygotowywane są przez pracownika placówki. W miarę możliwości wychowankowie pod nadzorem opiekunów pomagają w przygotowaniu posiłków i przekąsek, a pełnoletni wychowankowie samodzielnie potrafią ugotować obiad. Wychowankowie przez całą dobę mają dostęp do produktów żywnościowych i napojów, które znajdują się w kuchni;
- **dostępu do opieki zdrowotnej, a także produktów leczniczych i środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych wraz z pokryciem udziału środków własnych dziecka – do wysokości limitu przewidzianego w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych** – podstawową opiekę zdrowotną wychowankom zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gminny Ośrodek Zdrowia w Smykowie. Wszyscy wychowankowie objęci są również systematyczną opieką lekarza stomatologa w Poradni Stomatologicznej „Ząbek” w Końskich. Dodatkowo wychowankowie zgodnie z potrzebami objęci są konsultacjami i opieką lekarzy specjalistów takich jak m.in.: psychiatra (3 wychowanków), okulista (7 wychowanków), rehabilitant (7 wychowanków), dermatolog (1 wychowanek), nefrolog (2 wychowanków). Szczegółowe informacje o przyczynach, specjalistycznej pomocy lekarskiej udzielonej poszczególnym wychowankom oraz przyjmowanych lekach zawiera zał. nr 1 cz. IV. Zgodnie z przedstawionymi informacjami 6 wychowanków nosi okulary korekcyjne, 1 korzysta z gorsetu ortopedycznego, 3 wychowanków przyjmuje leki przepisane przez psychiatrę. Wychowankowie, u których zdiagnozowano wady postawy uczestniczą także w turnusach leczniczo – rehabilitacyjnych. W kontrolowanym okresie jeden z wychowanków przebywał w szpitalu. W aktach osobowych wychowanków znajdowała się dokumentacja medyczna potwierdzająca objęcie dzieci niezbędną pomocą lekarską;
- **dostępu do zajęć wychowawczych, kompensacyjnych, a także terapeutycznych i rewalidacyjnych, o ile takie są wskazane dla dzieci, a także dostępu do udziału w zajęciach pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych** – żaden z wychowanków placówki nie posiada orzeczenia o niepełnosprawności. Łącznie 7 wychowanków korzysta z różnych

form wsparcia poza placówką tj.: 3 wychowanków uczestniczy w zajęciach kompensacyjnych z zakresu umiejętności uczenia się w Szkole Podstawowej w Miedzierzy; 1 wychowanek objęty jest terapią grupową i indywidualną w MOS w Ostrowcu Św.; 1 wychowanek korzysta z terapii indywidualnej i wsparcia rewalidacyjnego w SOSW w Baryczy; 3 wychowanków uczęszcza raz w tygodniu na zajęcia rozwijające kompetencje społeczno - emocjonalne z psychologiem w Szkole Podstawowej w Miedzierzy.

Placówka zapewnia także wychowankom dostęp do udziału w zajęciach pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych. W okresie wakacyjnym 6 wychowanków uczestniczyło w koloniach letnich w Darłównie z programem profilaktyczno – socjoterapeutycznym oraz zajęciach integracyjno-sportowo-rekreacyjnych w ramach turnusu w Kamieńcu; 1 wychowanek wziął udział w wyjeździe wakacyjnym na Maderę. W maju 2024 r. 1 wychowanek wyjechał do Portugalii na praktyki zawodowe. W ferie zimowe 2 wychowanków wyjechało na zimowisko do Zakopanego. W okresie wolnym od nauki dla wychowanków w miarę możliwości organizowany jest wspólny wypoczynek, wycieczki regionalne, zajęcia sportowe, spotkania okolicznościowe, wizyty agroturystyczne, korzystanie z miejscowych atrakcji. Na co dzień wychowankowie mogą rozwijać swoje zainteresowania np.: poprzez udział w zbiórkach harcerskich, zajęciach SKS, zajęciach informatycznych, plastycznych, dziennikarskich, warsztatach kulinarnych;

- **odzieży, obuwia i innych przedmiotów osobistego użytku, stosownie do wieku i indywidualnych potrzeb, zabawek odpowiednich do wieku rozwojowego dziecka, środków higieny osobistej, podręczników, pomocy i przyborów szkolnych** – wszyscy wychowankowie posiadają odpowiednią ilość odzieży, bielizny i obuwia adekwatnie do wieku i potrzeb, a w razie potrzeby zaopatrywani są na bieżąco w niezbędne elementy garderoby. Starsi wychowankowie często samodzielnie dokonują zakupów odzieży i obuwia. Młodsze dzieci są zaopatrywane przez opiekunów, czasami samodzielnie dokonują zakupów pod nadzorem dorosłych. Wychowankowie zaopatrzeni są w środki higieny osobistej na bieżąco i w miarę potrzeb: szczoteczki i pasty do zębów, mydło lub żel do kąpieli, szampony, dezodoranty, kremy i inne w zależności od indywidualnych potrzeb wychowanków. Większość środków i kosmetyków znajduje się w łazience, a część w pokojach wychowanków. Wychowankowie mają zapewnione zabawki, gry planszowe, komputerowe, a także sprzęt sportowy (rowery, sanki, trampolina, basen itp.) odpowiednie do wieku rozwojowego. Wychowankowie zostali wyposażeni także w komplet książek, pomocy i przyborów szkolnych;
- **kieszonkowego (kwoty pieniężnej do własnego dysponowania dla dzieci od 5 r. ż., nie niższej niż 3% kwoty odpowiadającej kwocie, o której mowa w art. 80 ust. 1 pkt 2 ustawy)** – w trakcie kontroli ustalono, że młodszy wychowanek (do klasy szóstej szkoły podstawowej) otrzymują kieszonkowe w kwocie 50 zł, natomiast starsi wychowankowie w kwocie 70 zł. Kwota kieszonkowego nie jest zmniejszana, poza wyjątkowymi sytuacjami gdy wychowanek musi ponieść konsekwencje finansowe związane ze swoim zachowaniem (np. wyłudzenie pieniędzy od kolegi). W uzasadnionych przypadkach kwota kieszonkowego ulega zwiększeniu np. na wyjazdy wakacyjne/feryjne, na wycieczki, na urlopowania do domów, a także jest stosowana jako forma nagrody. Kieszonkowe, jak

i inne oszczędności wychowanków (np. renta, płatność za staż), dokumentowane są w zeszycie prowadzonym przez placówkę dla wszystkich wychowanków. Wychowankowie podpisami potwierdzają odbiór i stan posiadanych oszczędności. Pełnoletni wychowankowie otrzymują należność przelewem na konto osobiste;

- **dostępu do nauki**, w tym również w szkołach usytuowanych poza miejscowością, w której znajduje się placówka oraz w systemie nauczania indywidualnego i opłatę za pobyt w bursie lub internacie, jeżeli dziecko uczy się poza miejscowością, w której znajduje się placówka, a także pomocy w nauce, w szczególności przy odrabianiu zadań domowych – wychowankowie placówki realizują obowiązek szkolny w następujący sposób: 4 uczy się w szkole podstawowej, 1 w szkole branżowej w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, 1 w szkole branżowej w młodzieżowym ośrodku socjoterapii, 1 w technikum, 1 w szkole policealnej. Troje wychowanków posiada orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, żaden z wychowanków nie jest objęty nauczaniem indywidualnym. W bieżącej nauce wychowankom pomaga dyrektor oraz opiekunka. Aktualnie placówka pokrywa opłaty za pobyt dwóch wychowanków w internatach w Ostrowcu Św. (ok. 400 - 450 zł) oraz w Baryczy (ok. 200-250 zł);
- **pokrycie kosztów przejazdu do i z miejsca uzasadnionego pobytu poza placówką** – placówka pokrywa koszty przejazdu wychowanków do internatu, szkoły, na spotkania, imprezy poza miejscem zamieszkania, wizyty lekarskie, zakupy, letni wypoczynek, a także w razie potrzeby dowóz dzieci do rodzin biologicznych;
- **przestrzeganie praw dziecka** – katalog praw dziecka w placówce zawarty jest w dokumentach pn.: *Prawach i obowiązkach dzieci z Placówki Rodzinnej w Kawęczynie*, *Rodzinny kodeks wartości*, *Zasady savoir vivre'u* oraz *Standardach ochrony małoletnich*. W trakcie procesu opiekuńczo-wychowawczego, prawa wychowanków są im przypomniane przez opiekunów. Wychowankowie zostali poinformowani kto stoi na straży ich praw i gdzie można zgłosić ewentualne naruszenia.
- **współpraca z instytucjami** - placówka w ramach wykonywania swoich zadań współpracuje z różnymi instytucjami, a w szczególności: sądami rodzinnymi, Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Końskich, Ośrodkiem Adopcyjnym w Kielcach, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, organizacjami pozarządowymi, ośrodkami pomocy społecznej, ośrodkiem zdrowia, szkołami oraz innymi podmiotami pieczy zastępczej.

Mając na uwadze powyższe, stwierdza się, że Placówka Rodzinna w Kawęczynie w sposób prawidłowy zaspokaja potrzeby dzieci i respektuje ich prawa.

Przestrzeganie przepisów określających zasady działania placówki.

Zgodnie z rozporządzeniem MPiPS z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej w placówce prowadzona jest następująca dokumentacja:

Ewidencja dzieci – zawiera min.: imię i nazwisko wychowanka, numer pesel, adres zameldowania, datę urodzenia, imiona i nazwiska rodziców, adres zamieszkania rodziców, datę postanowienia sądu, datę przybycia i opuszczenia placówki.

Akta osobowe – w trakcie kontroli przeanalizowano akta osobowe 5 wychowanków w ostatnim czasie przyjętych do placówki. W aktach znajdowały się dokumenty dotyczące

dziecka i jego sytuacji, a także jego rodziny, w tym: postanowienie sądu o umieszczeniu w placówce, odpis zupełny aktu urodzenia, skierowanie do placówki, protokół przekazania dziecka do placówki, dokumentacja szkolna (opinie o uczniu, świadectwa szkolne, dyplomy, wyróżnienia), dokumentacja zdrowotna (książeczka zdrowia, zlecenia badań, karty informacyjne ze szpitala, wyniki badań), orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wyniki badań psychologicznych, odpis skrócony aktu zagonu rodziców, zaświadczenie z sądu o ustanowieniu dyrektora placówki rodzinnej opiekunem prawnym wychowanków.

Diagnoza psychofizyczna dziecka (zał. nr 5) – w skontrolowanych aktach wychowanków znajdowały się opracowane diagnozy psychofizyczne, o których mowa w § 14 ust. 3 rozporządzenia MPiPS z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej. W przypadku dwójki wychowanków były to dokumenty sporządzone w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu interwencyjnego w Głubczycach skąd dzieci przyszły. W przypadku pozostałych wychowanków diagnozy psychofizyczne sporządzone zostały przez psychologa zatrudnionego w PCPR w Końskich, na podstawie wywiadu z opiekunem, analizy dokumentacji dziecka prowadzonej przez PCPR w Końskich oraz rozmowy z wychowankiem. Dokument zawiera niezbędne informacje dotyczące wychowanka, w tym: dane osobowe dziecka i rodziców, informacje o sytuacji rodzinnej (w tym aktualną sytuację rodzinną, przyczyny umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, wpływ kryzysu w rodzinie na funkcjonowanie dziecka, relacje z najbliższymi), informacje dotyczące rozwoju (w tym: rozwoju fizycznego, poznawczego, emocjonalnego, społecznego), a także informacje dotyczące poszczególnych sfer rozwoju, mocne i słabe strony wychowanka oraz potrzeby i wskazania do dalszej pracy. Dokument został zatwierdzony przez zastępcę dyrektora PCPR w Końskich.

Plan pomocy dziecku (zał. nr 6) – dla każdego wychowanka placówka co pół roku opracowuje plan pomocy. W trakcie kontroli stwierdzono, że w przypadku dwuosobowego rodzeństwa pierwszy plan pomocy został opracowany po pięciu miesiącach od daty przyjęcia dzieci do placówki. Zgodnie z § 15 rozporządzenia MPiPS w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej z dnia 22 grudnia 2011 r. plan pomocy dziecku opracowuje wychowawca kierujący procesem wychowawczym dziecka niezwłocznie po sporządzeniu diagnozy. Biorąc pod uwagę, że wychowankowie posiadali już opracowane diagnozy psychofizyczne, sporządzone w poprzedniej placówce opiekuńczo – wychowawczej, plany pomocy dziecku należało opracować niezwłocznie. Po analizie planów pomocy dziecku stwierdzono, że zawierają one zgodnie z przepisami: cel główny pracy z dzieckiem, (np.: powrót dziecka do rodziny, umieszczenie w rodzinie przysposabiającej), a także cele i działania długoterminowe (uwzględniające np.: podtrzymywanie więzi z rodziną, wdrażanie dziecka do funkcjonowania zgodnie z ogólnospołecznymi normami oraz zasadami obowiązującymi w placówce, doskonalenie samodzielności i umiejętności samoobsługi, dbanie o zdrowie dziecka i harmonijny rozwój w sferach: społecznej, emocjonalnej i poznawczej) oraz krótkoterminowe, które są szczegółowymi działaniami zmierzającymi do realizacji poszczególnych celów. Ponadto plan zawiera podsumowane celów i działań podejmowanych w poprzednim półroczu. Najczęściej znajdują się tu wpisy: „realizacja planów przebiegała prawidłowo”. Zdaniem kontrolujących zapis ten jest zbyt ogólny, ponieważ nie zawiera podsumowania lub oceny rezultatów działań podejmowanych w danym okresie i obszarze. W związku z tym należałoby

w podsumowaniu zawierać bardziej szczegółową informację odnośnie realizacji założonych celów. Powyższe uwagi należy uwzględnić w bieżąco opracowywanych planach. Plany opracowane zostały we współpracy z wychowankiem, co zostało potwierdzone własnoręcznym podpisem wychowanka.

Karta pobytu – w trakcie kontroli przeanalizowano karty pobytu w placówce wszystkich wychowanków. Stwierdzono, że karty prowadzone są w formie opisowej i zawierają wszystkie obszary oceny, o których mowa w § 17 ust. 2 ww. rozporządzenia. Wpisy w kartach dokonywane są co miesiąc i odzwierciedlają aktualną sytuację dziecka.

Podsumowując stwierdzić należy, że zadanie dotyczące przestrzegania przepisów określających zasady działania placówki realizowane jest prawidłowo. Uwagi dotyczą podsumowań w planach pomocy dziecku, które powinny zawierać bardziej szczegółową informację odnośnie realizacji założonych celów.

Ustaleń dokonano na podstawie:

- rozmowy z dyrektorem placówki;
- pisemnych informacji przygotowanych przez dyrektora Placówki Rodzinnej w Kawęczynie;
- analizy dokumentacji: Regulaminu Organizacyjnego Placówki i Statutu, planów pomocy dziecku i kart pobytu, ewidencji wychowanków, diagnoz psychofizycznych dzieci, akt osobowych wychowanków, dokumentacji z posiedzeń stałych zespołów do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka, regulaminów wewnętrznych placówki i innej dokumentacji związanej z zakresem kontroli;
- wizji lokalnej i oględzin pomieszczeń placówki.

Uwagi i wnioski:

1. Rozważyć uaktualnienie Statutu i Regulaminu Organizacyjnego placówki.
2. W podsumowaniach planów pomocy dziecku zawierać bardziej szczegółową informację odnośnie realizacji założonych celów.

Mając na uwadze powyższe wydaje się zalecenia pokontrolne:

1. Realizować art. 100 ust. 4 i 4a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
2. Zgodnie z art. 138 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wnioski z zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka przysyłać do ośrodka adopcyjnego odpowiedzialnego za kwalifikowanie dziecka do przysposobienia krajowego.

POUCZENIE

Zgodnie z art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2025 poz. 49 t.j.) kontrolowana jednostka może w terminie 7 dni od dnia otrzymania zaleceń pokontrolnych, zgłosić do nich zastrzeżenia. Wojewoda,

w terminie 14 dni od dnia otrzymania zastrzeżeń przedstawi stanowisko w sprawie ich uwzględnienia. W przypadku nieuwzględnienia zastrzeżeń przez wojewodę kontrolowana jednostka jest obowiązana, w terminie 30 dni od dnia otrzymania stanowiska wojewody, do powiadomienia wojewody o realizacji zaleceń. W przypadku uwzględnienia zastrzeżeń przez wojewodę, kontrolowana jednostka jest obowiązana, w terminie 30 dni od dnia otrzymania stanowiska wojewody, do powiadomienia wojewody o realizacji zaleceń pokontrolnych, mając na uwadze zmiany wynikające z uwzględnionych zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 197 e i 197 f ustawy, o której mowa, w przypadku niepodjęcia lub niewykonania czynności wynikających z zaleceń pokontrolnych, mających na celu ograniczenie lub likwidację stwierdzonych istotnych uchybień lub nieprawidłowości w funkcjonowaniu placówki opiekuńczo-wychowawczej, wojewoda może orzec o czasowym lub stałym cofnięciu zezwolenia na prowadzenie tej placówki.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli zostaną ujawnione rażące zaniedbania lub zaniechania realizacji obowiązków ustawowych, wojewoda może wezwać jednostkę samorządu terytorialnego do wyznaczenia wykonawcy zastępczego, w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia otrzymania wezwania. W przypadku niewyznaczenia przez jednostkę samorządu terytorialnego wykonawcy w terminie, o którym mowa, wojewoda może wystąpić do sądu administracyjnego ze skargą na bezczynność organu jednostki samorządu terytorialnego.

Zgodnie z art. 198 ustawy - kto nie realizuje zaleceń pokontrolnych, podlega karze pieniężnej w wysokości od 1000 do 15 000 zł.

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w dwóch jednakowych egzemplarzach, z czego jeden przekazuje się kierownikowi kontrolowanej jednostki, a drugi włącza się do akt kontroli.

Osoby kontrolujące:

Anne Krupa-Burowska

Katarzyna Kędziora

WOJEWODA ŚWIĘTOKRZYSKI

Józef Bryk

ZASTĘPCA DYREKTORA
Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia

Renata Persońska